

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

___ Баранова В.Г. _____

“ ___ ” _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 «Фінанси і кредит»

за темою:

«Платоспроможність страхової компанії»

Виконавець

студентка фінансового-економічного факультету

Донєва Тетяна Іванівна

Науковий керівник

ст. викладач

Сташкевич Наталя Миколаївна

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Доневої Тетяни Іванівни

«Платоспроможність страхової компанії» (на прикладі ПрАТ СК «Арсенал
Страхування»)

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У роботі розглядаються теоретичні засади платоспроможності, розглянуто сутність поняття «платоспроможність» та ризики, які на неї впливають, наведені показники платоспроможності. Проаналізовано стан сучасного страхового ринку України, надана характеристика фінансового стану та проведена комплексна оцінка платоспроможності ПрАТ СК «Арсенал Страхування». Визначено основні шляхи покращення платоспроможності українського ринку страхування, зокрема ПАТ СК «Арсенал».

Ключові слова: платоспроможність, фактичний та нормативний запас платоспроможності, ліквідність.

ANNOTATION

The final work on education of bachelor`s degree

Tatiana Doneva

Solvency of the insurance company (for example, of Arsenal)

Odessa National Economic University, Odessa, 2018

The graduate work consists of three sections.

The graduate work considers the theoretical foundations of solvency, the essence of the concept of "solvency" and the risks that affect it, the solvency indicators are given. The state of the modern insurance market of Ukraine is analyzed, the characteristic of the financial state is given and a comprehensive assessment of the payment facilities of the insurance company "Arsenal" is carried out. The new ways of improving the solvency of the Ukrainian insurance market, in particular, insurance company "Arsenal".

Key words: solvency, actual and normative reserve of solvency, liquidity.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	8
1.1. Економічна сутність поняття платоспроможності та його значення у діяльності страхової компанії	8
1.2. Показники платоспроможності страхової компанії	12
1.3. Характеристика фінансових ризиків, які впливають на платоспроможність страхової компанії.....	21
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПрАТ «СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	24
2.1. Фінансова аналітика сучасного стану страхового ринку України.....	24
2.2. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «СК«Арсенал Страхування»	31
2.3. Оцінка платоспроможності ПрАТ «СК «Арсенал Страхування».....	37
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	45
3.1. Зарубіжний досвід у вдосконаленні платоспроможності	45
3.2. Напрямки покращення стану платоспроможності у ПрАТ «СК «Арсенал Страхування».....	52
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні в громадській свідомості населення України, органів державної влади страхування все більше сприймається як необхідний та важливий фінансовий механізм, що забезпечує соціально-економічну стабільність і безпеку, розвиток підприємництва, ефективний захист майнових інтересів громадян та організацій від природних, техногенних, економічних та інших ризиків, реалізацію державної політики соціально економічного захисту суспільства. Але чи всі страхові компанії можуть відповідати по своїм обов'язкам? Ні, тільки платоспроможні. Платоспроможність – одна з найважливіших економічних характеристик страхової компанії. Специфічна роль, яку відіграють страхові компанії у ринковій економіці, перетворює проблему забезпечення платоспроможності страховиків на об'єкт особливого контролю з боку держави.

Особливої гостроти набуває проблема забезпечення платоспроможності в період членства України в Світовій Організації Торгівлі (СОТ). Це змушує відповідати жорстким законодавчим вимогам, які діють в Європейському Союзі. Одна з них - норматив платоспроможності страхової компанії.

Поняття «платоспроможність» трактується як здатність страхової компанії своєчасно та повністю виконувати свої платіжні зобов'язання, що випливають з укладених договорів страхування або в силу закону.

Термін «платоспроможність» іноді використовують як синонім поняття «ліквідність». Проте кожне з цих понять має власний зміст. Ліквідність означає можливість своєчасної конверсії суб'єкта господарювання будь-яких цінностей в готівку з метою погашення своїх зобов'язань перед партнером. Страхова компанія, яка відповідає загальним вимогам, що пред'являються до суб'єкта господарювання в умовах ринку, має не менш значиму специфіку у формуванні як зобов'язань, так і коштів, призначених для їх покриття. Ця специфіка зумовлена такими чинниками:

– характером страхових відносин, в основі яких категорія ризику;

– участю страхової компанії в декількох видах діяльності (страховій, фінансовій, інвестиційній), кожна з яких спричинює формування ресурсів і зобов'язань певного типу.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних основ і аналіз практики управління платоспроможністю страхової компанії, а також визначення напрямків удосконалення управління платоспроможністю страховика.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити економічну суть поняття платоспроможності страхової компанії та обґрунтувати її значення;
- визначити систему показників платоспроможності страхової компанії;
- розкрити суть факторів, які впливають на управління платоспроможністю страхової компанії;
- визначити механізм та методи аналізу платоспроможності страхової компанії;
- дати оцінку показників платоспроможності страхової компанії;
- проаналізувати практику контролю за платоспроможністю страхової компанії;
- обґрунтувати напрямки покращення платоспроможності страхової компанії з урахуванням зарубіжного досвіду;
- визначити шляхи підвищення ефективності управління платоспроможністю страхової компанії.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади управління платоспроможністю страхової компанії.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання платоспроможністю страхової компанії.

Методи дослідження. У процесі написання дипломної роботи при обґрунтуванні теоретичних основ управління платоспроможністю страхової компанії використані такі методи наукового дослідження: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, системний та інші. У процесі аналізу практики управління платоспроможністю страхової компанії застосовані наступні методи наукового дослідження: формалізація, вимірювання, систематизація,

аналітичний, порівняння та інші. При визначенні напрямків удосконалення управління платоспроможністю страховика використані методи ідеалізації, прогнозування, узагальнення та інші. Наукова новизна дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних основ управління платоспроможністю страхової компанії, зокрема, у визначенні суті платоспроможності страхової компанії та розкритті її значення. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що за результатами аналізу практики управління платоспроможністю страхової компанії визначено напрямки вдосконалення цього процесу. Інформаційну базу дослідження складають: законодавчі акти та нормативно-правові документи України, монографічні дослідження, навчальна література, наукові статті, матеріали наукових і науково-практичних конференцій, фінансова звітність страхової компанії. Апробація результатів дослідження. На підставі матеріалів дослідження опубліковано дві наукові праці у збірниках “Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків в умовах глобалізації” та “Формування єдиного фінансового простору та розвиток світової фінансової думки”.

Інформаційна база. Законодавчі та нормативні акти, періодичні видання , підручники та монографічні роботи, річні звіти ПрАТ «СК«Арсенал Страхування».

Теоретичною базою дослідження є роботи вчених Г. Белянкін, І. Олійник, О. Залетов, О. Гаманкова, І. Ненно.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі обґрунтовано теоретичні основи і проаналізовано практику управління платоспроможністю страхової компанії, а також визначено напрямки вдосконалення управління платоспроможністю страховика. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Обґрунтовано взаємозалежність платоспроможності страхової компанії та одночасну її відмінність з фінансовою стійкістю, тому що платоспроможність є критерієм для оцінки фінансового стану компанії у короткостроковій перспективі, а фінансова стійкість – на довгостроковий період. Також подано декілька визначень поняття платоспроможності страховика, на основі яких можна охарактеризувати платоспроможність як найважливішу умову ефективної діяльності страхової організації та її здатність своєчасно і в повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання, передусім страхові, за рахунок достатньої суми ліквідних активів.

2. Визначено, що українська система показників платоспроможності базується на європейській моделі – Першій директиві платоспроможності, що відображається в нормах Закону України “Про страхування”. Утім, вимоги до платоспроможності вітчизняних страховиків істотно нижчі від європейських норм та нормативів, що пояснюється розвитком економіки й поступовим розвитком страхової справи.

3. Обґрунтовано значення механізму управління платоспроможністю страхових компаній, що полягає у забезпеченні платоспроможності страхових організацій; захисті прав споживачів страхових послуг; захисті прав інвесторів та акціонерів. Також встановлено, що функціонування механізму управління платоспроможністю страхових компаній забезпечується внутрішнім фінансовим контролем, тобто контролем, який здійснюється спеціалізованим підрозділом компанії за допомогою комплексу заходів з нагляду за виконанням бізнес-процесів з метою допомоги керівництву

страхової компанії в управлінні фінансовими ресурсами та виконанні покладених на нього завдань, для забезпечення платоспроможності та ефективності діяльності компанії.

4. Обґрунтовано, що важливим завданням фінансового аналізу, результати якого являють інтерес для всіх учасників страхового процесу, є оцінка фінансової надійності та платоспроможності страхових компаній, у процесі якої рекомендовано використовувати методи аналізу на тестах раннього попередження. Наведено основні одинадцять показників для страхових компаній з ризикового страхування, які передбачають тести раннього попередження. Аргументовано, що методика оцінки платоспроможності страховика є найбільш завершеною серед інших методик, проте не позбавлена недоліків. Також вказано, що аналіз і оцінка платоспроможності страхових компаній передбачають розрахунок фактичного і нормативного запасів платоспроможності. Показники, що характеризують рівень платоспроможності страхової компанії, мають дати відповідь на запитання, на скільки обсяг засобів, якими володіє страховик, відповідає прийнятим зобов'язанням, інакше кажучи, яким є ступінь надійності страхової організації.

5. На основі головних вимог до забезпечення платоспроможності страхових компаній проведено аналіз платоспроможності ПрАТ «СК «Арсенал Страхування», результати якого дають змогу зробити висновок, що в цілому досліджувана страхова компанія є платоспроможною. Аналіз структури власного капіталу показав, що компанія з кожним роком покращує своє становище на страховому ринку і цим збільшує свою платоспроможність. Забезпеченість страховими резервами дає підстави стверджувати, що страхова організація у повній мірі здатна виконувати свої поточні зобов'язання шляхом використання резерві. Також при аналізі платоспроможності було виявлено, що впродовж 2015-2017 років фактичний запас платоспроможності страховика перевищував нормативний, то ПрАТ «СК

«Арсенал Страхування» можна вважати платоспроможною.

Таким чином, ПрАТ «СК«Арсенал Страхування» є фінансово надійною страховою компанією, яка здатна вчасно і повністю покрити поточні витрати та виконати свої зобов'язання перед страхувальниками.

6. Визначено, що для покращення платоспроможності з урахуванням зарубіжного досвіду страхова компанія повинна акцентувати увагу на таких заходах, як: підвищення ефективності розміщення коштів; збільшення статутного капіталу; удосконалення перестрахових операцій; скорочення витрат на ведення справи; збалансування страхового портфеля; удосконалення тарифної політики.

Аргументовано, що, використовуючи зарубіжний досвід та здійснюючи вищенаведені заходи, страхові компанії, в тому числі ПрАТ «СК» «Арсенал Страхування», зможуть не тільки підтримувати, а й значно покращити свою платоспроможність і цим самим підтвердити надійність для страхувальників.

7. Визначено, що ефективна структура регулювання може знизити ризик неплатоспроможності страхових компаній, проте вона також може спотворити рішення фінансово стабільних страхових компаній. Такі спотворення створюють неефективність функціонування ринку, що в зрештою призводить до ще навіть меншого рівня безпеки та збільшення вартості страхових послуг. Крім того, неефективна структура регулювання може надати як страховим компаніям, регулятору, так і страхувальникам помилкове відчуття безпеки.

Для визначення шляхів покращення управління платоспроможністю страхової компанії було розглянуто критерії оцінки управління платоспроможністю, на основі аналізу було зроблено висновок, що для України найбільш оптимальним і менш проблематичним варіантом є впровадження Solvency II. За його умов страхувальники та застраховані отримують гарантії того, що страховики будуть удосконалювати свою практику ризик-менеджменту і матимуть необхідний рівень капіталу, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню довіри страхувальників до страхових компаній через мінімізацію ймовірності їх банкрутства. А також результатом упровадження європейських методологій може бути підвищення

ефективності управління платоспроможністю страхової компанії, що, в свою чергу, дасть змогу повноцінно виконувати властиві їй функції та підтримувати платоспроможність на належному рівні.

Страхові організації посідають особливе місце в забезпеченні інвестиційного процесу. З одного боку, вони самі здатні виконувати функції інституційних інвесторів, мобілізуючи значну частину фінансових коштів юридичних і фізичних осіб та спрямовуючи їх у різні види інвестицій. З іншого боку, за допомогою страхування можна забезпечити стимулювання інвестиційної активності вітчизняних і іноземних власників капіталу шляхом здійснення страхових операцій за видами страхування, що гарантують інвесторам повернення вкладених коштів, а в багатьох випадках і відшкодування неотриманого доходу при настанні різних несприятливих подій, що призвели до втрати всіх чи частини вкладених сум.

Для подальшого розвитку страхового ринку необхідно відновити довіру населення до довгострокових вкладень. Це вимагає серйозних, зрозумілих для потенційних клієнтів гарантій повернення вкладених коштів і нарахованих на них відсотків.

Залучення й ефективне використання вітчизняних і зарубіжних інвестицій у страхування залишається однією з важливих проблем соціально-економічних перетворень в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Платоспроможність страхової компанії та вимоги до її забезпечення в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.org/14-91206.html>
2. Белянкин Г. А. Платежеспособность страховой компании / Г. А. Белянкин // Финансы. – 1998. – №5. – С. 45–49.
3. Олійник І. Платоспроможність страхової компанії: сутність та значення / І. Олійник Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2008. – Т. 3, № 4. – С. 18–21.
4. Залетов О. М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / О. М. Залетов; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2007. – 20 с.
5. Гаманкова О. О. Фінансова стійкість та платоспроможність страхової організації / О. О. Гаманкова // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Сер. Економіка. – 2007. – № 94/95. – С. 18–23.
6. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
7. Ненно І. Економічна сутність фінансової стійкості страхових компаній / І. Ненно, А. Зубаль // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – № 4 (9). – С. 260–263.
8. Руда Р. В. Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості страхової організації / Р. В. Руда // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2015. – № 4 (32). – С. 93-98.
9. Платоспроможність страхової компанії» / Н. В. Ткаченко // Регіональна економіка. - 2010. - № 2. - С. 100-105.)
10. Щербатих Д. В. Напрями забезпечення підтримки фінансової безпеки страхової компанії / Д. В. Щербатих // Вісник Черкаського університету. – 2015. – № 12 (345). – С. 137-141.)

11. Хэмптон Д. Д. Финансовое управление в страховых компаниях / Д. Д. Хэмптон (пер. с англ.). – М. : Анкил. – 2001. – 263 с.
12. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів страховика : Розпорядження Нацкомфінпослуг України № 396 від 23.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/-show/z0417-16>.
13. Умови забезпечення платоспроможності страховиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://domik.ua/poleznoe/content-rozdil-iii-zabezpechennya-platospromozhnosti-straxovikiv-id275.html>
14. Ткаченко Н. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104-121.
15. Платоспроможність страховика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.net/book/114/2918.html>
16. Оцінка платоспроможності страховика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/6580/132/>
17. Ткаченко Н.В. Переваги та недоліки сучасної Європейської системи оцінки платоспроможності страхових компаній / Н.В. Ткаченко // Банківська справа. – 2011. – № 1. – С. 8-18.
18. Стратегія реформування державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на 2015-2020 роки: Розпорядження Нацкомфінпослуг України № 499 від 19.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/news/918.html>
19. Методика тестів раннього попередження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://expertrating.com/data/upload/PIratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf
20. Визначення сутності та факторів впливу на платоспроможність страхової компанії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1702/17asapsk.pdf>
21. Онікієнко О. В. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку / О. В. Онікієнко, С. О. Передерієва //

- Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2014. – № 8. – С. 127-134.
22. Страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com>
23. Журавель Т.М. Романенко С.Ю. Аналіз сучасного стану страхового ринку України та перспективи його розвитку.
24. Зайвенко Т. О. Переваги, недоліки і сучасний стан страхового асистансу в Україні /Т. О. Зайвенко. // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 6. – С. 28
25. Оцінка фінансового стану страховика [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://pidruchniki.com/15890315/strahova_sprava/otsinka_finansovogo_stanu_s_trahovika
26. Європейське регулювання страхової діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://pidruchniki.com/1176042842538/strahova_sprava/yevropeyske_regulyuvannya_strahovoyi_diyalnosti
27. Осадець С. Проблеми впровадження в Україні європейських стандартів страхової діяльності / С. Осадець // Проблеми економічної інтеграції України в Європейський союз: теорія і практика. – Львів: Діло. – 1996. – С. 188-190
28. Базилевич В.Д. Страховий ринок України / В.Д. Базилевич – К.: Знання. – 1997. – 216 с., с. 189
29. Директива 2009/138/ЄС (Solvency II) / Ратифікована Європейською Радою 10 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.dfp.gov.ua/746.html>
30. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л.В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173-178., с. 175
31. Гамакова О. О. Фінанси страхових організацій : Навч. посіб. / О. О. Гамакова. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с

32. Гамакова О. О. Фінанси страхових організацій : Навч. посіб. / О. О. Гамакова. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с. Сарахман К. І. Дослідження категорії платоспроможності як фактора забезпечення економічної стійкості підприємства / К. І. Сарахман // Економічний простір. – 2014.– №81. – С. 239– 247
33. Кнейслер О. Пріоритетні напрямки підвищення якості надання перестраховувальних послуг в Україні [Електронний ресурс] / О. Кнейслер. – Режим доступу: http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv.PDF.
34. Шелехов К.В. Страхування / К.В. Шелехов, В.Д. Бігдаш. – К.: Вид-во ІЕУГП, 2000. – 268 с.
35. Ткаченко Н. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104-121.
36. Ткаченко Н. Сучасний стан оцінки платоспроможності страхових компаній [Електронний ресурс] / Н. Ткаченко. – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/29635/2652>